

Naturstyrelsen

Sammenfattende redegørelse

Udpegning af ny urørt skov på Naturstyrelsens arealer i Oksbølområdet m.m.

29. september 2024

Udgiver:
Naturstyrelsen
Gjøddinggård, Førstballevej 2
7183 Randbøl

Må citeres med kildehenvisning

Indhold

1.	Indledning og baggrund	4
1.1	Læsevejledning	5
2.	Den videre proces	5
3.	Miljøhensyn i afgørelsen	5
4.	Offentlig høring	5
4.1	Supplerende høring	6
5.	Høringsnotat	6
5.1	Udpegning	7
5.2	Biodiversitet og rødlisten	7
5.3	Lovgivning	9
5.4	Friluftsliv og faciliteter	12
5.5	Dyrevelfærd	15
5.6	Fældning og skovdrift	16
5.7	Klima	18
5.8	Offentlig inddragelse	19
5.9	Øvrige	20
6.	Høringens indflydelse på afgørelsen	23
7.	Alternativer	24
8.	Overvågning	24
9.	Bilag	25
	Bilag 1A – Miljørapport inkl. Supplerende oplysninger	25
	Bilag 1B - Klagevejledning	25

1. Indledning og baggrund

I 2020 har den daværende regering, Det Radikale Venstre, Enhedslisten, SF og Alternativet indgået aftale om Natur- og Biodiversitetspakken. Der skal på landsplan udpeges op mod i alt 75.000 ha urørt skov. Der er hidtil udpeget godt 53.000 ha urørt skov i statens skove og ca. 4.600 ha hos andre lodsejere. Hertil kommer yderligere anslået ca. 9.500 ha urørt skov i de 15 besluttede naturnationalparker. Med udgangspunkt i de eksisterende udpegninger og de tilbageværende statsejede skovarealer, er der udarbejdet en plan for udpegning af mere urørt skov på statens arealer med fokus på: en række store og værdifulde arealer med skov, der sammen med klitter, heder, strandenge, egekrat og hedeplantager har lang skovkontinuitet og højt biodiversitetspotentiale. Det omfatter bl.a. Oksbøl- området, Tvorup Klitplantage i Thy og mindre midt- og vestjyske skove. Med denne 5. udpegning vil det samlede areal med urørt skov på statens arealer nå op på ca. 70.000 ha. De nye udpegninger vil følge de "Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov – i statens skove".

Med urørt skov forstås forstlig urørt – dvs. kommerciel skovdrift ophører, og formålet er at fremme biodiversiteten. Der kan, jf. retningslinjerne, gennemføres græsning, veteranisering af træer, skabes naturlige strukturer, fjernes ikke-hjemmehørende træarter og udføres andre aktiviteter til fordel for biodiversiteten. I de urørt skove er hensyn til friluftslivet ligestillet med biodiversitet, og dertil skal hensyn til bl.a. kulturarven tilgodeses i urørt skov.

Naturstyrelsen har besluttet at udarbejde en miljøvurdering af udpegningen. Miljørapporten er således udarbejdet i henhold til miljøvurderingslovens § 8, stk. 1 og skal dermed kortlægge og vurdere de mulige påvirkninger, som forslaget til udpegningen kan medføre. Da planen ikke påvirker andre stater, er der ikke foretaget høring jævnfør § 38.

Planen for udpegning af urørt skov er en overordnet plan, der skal udmøntes i forvaltningsplaner og senere i konkrete projekter. Miljøvurderingen forholder sig således til udpegningens overordnede mål og deraf følgende aktiviteter, som gennemføres på baggrund af de overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov. Miljøvurderingen handler ikke om de konkrete miljøpåvirkninger, som kan blive resultat af de efterfølgende forvaltningsplaner og konkrete aktiviteter i de udpegede skove, fordi disse bedre vurderes på det senere trin i processen med udmøntning af den overordnede plan.

I medfør af miljøvurderingslovens § 32, stk. 3 var "Plan for udpegning af 7.700 ha urørt skov på statens arealer" og den ledsagende "Miljørapport" i offentlig høring i perioden fredag d. 15. december 2023 til fredag d. 1. marts 2024.

I forbindelse med den oprindelige høring blev der udarbejdet supplerende oplysninger til miljørapporten, og den "Supplerende høring af forslag til plan for udpegning af mere urørt skov" var i offentlig høring i perioden torsdag d. 27. juni til torsdag d. 18. juli 2024 (perioden blev for parter på høringslisten forlænget til d. 30. juli 2024 pga. tekniske udfordringer).

Den endelig "Plan for udpegning af 7.700 ha urørt skov på statens arealer" (Miljørapportens bilag 1) blev offentliggjort og vedtaget den 29. september 2024. Til offentliggørelsen og vedtagelsen er der jf. § 13 stk. 2 udarbejdet nærværende sammenfattende redegørelse for:

- Hvordan miljøhensyn er integreret i planen, samt hvordan miljørapporten er taget i betragtning.
- Hvordan de udtalelser, der er indkommet i offentlighedsfasen, er taget i betragtning.

- Hvorfor den godkendte eller vedtagne plan eller det godkendte eller vedtagne program er valgt på baggrund af de rimelige alternativer, der har været behandlet.
- Hvordan myndigheden vil overvåge de væsentlige indvirkninger på miljøet af planen eller programmer.

1.1 Læsevejledning

De indkomne høringssvar er grupperet efter forskellige hovedtemaer. Et høringssvar kan genkendes ved "Ét høringssvar..." eller "Flere høringssvar...". Naturstyrelsen har i flere tilfælde sammenskrevet flere høringssvar, som omhandlede samme emne, til et samlet høringssvar. I sammenskrivningen har Naturstyrelsen forholdt sig til de indkomne høringssvar, og forsøgt at gengive essensen af høringssvarene så direkte som muligt.

"Naturstyrelsens kommentarer" er enten beskrevet under et enkelt høringssvar eller under en gruppe af høringssvar.

2. Den videre proces

Naturstyrelsen offentliggør den sammenfattende redegørelse, inklusive tilhørende bilag i form af den endelige "Miljørapport inkl. supplerende oplysninger" (Bilag 1A) og den endeligt vedtagne "Plan for udpegning af 7.700 ha urørt skov på statens arealer" (Miljørapportens bilag 1). Derudover sendes den sammenfattende redegørelse til berørte myndigheder, jf. lovens § 34. De berørte myndigheder omfatter Miljøstyrelsen, Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø, Slots- og Kulturstyrelsen, Region Syddanmark og Region Nordjylland, Forsvarets Ejendomsstyrelse og berørte kommuner.

Hvis det ønskes at klage over afgørelsen, som er truffet ved gennemførelse af miljøvurdering efter miljøvurderingslovens § 8, stk. 1, kan klagen sendes til Miljø- og Fødevareklagenævnet, jf. miljøvurderingslovens § 48, stk. 4. Der kan kun klages over retlige spørgsmål. Klagen skal indgives skriftligt digitalt inden 4 uger efter den endelige afgørelse er truffet. Klagevejledning er vedlagt som Bilag 1B.

3. Miljøhensyn i afgørelsen

Miljørapporten er udarbejdet sideløbende med "Plan for udpegning af 7.700 ha urørt skov på statens arealer" (Miljørapportens bilag 1). Det har medvirket til, at relevante problemstillinger er blevet identificeret og afklaret tidligt. Miljøvurderingen har dermed været anvendt proaktivt i planlægningen, og hensynet til miljøet har været medtænkt fra starten.

4. Offentlig høring

Der indkom i alt 36 høringssvar. Heraf var 13 afsendere interesseorganisationer, 3 myndigheder og 20 fra borgere.

Følgende, der indsendte høringssvar, havde ingen bemærkninger:

- Erhvervsministeriet

- Kystdirektoratet
- Landbrugsstyrelsen
- Miljøstyrelsens enhed for Cirkulær Økonomi og Affald
- Sikkerhedsstyrelsen.

4.1 Supplerende høring

I forbindelse med den oprindelige høring er der udarbejdet supplerende oplysninger til miljørapporten. Disse oplysninger omhandler: Påvirkning af arter på habitatdirektivets bilag IV. I miljørapportens afsnit 5.1.3 har Naturstyrelsen foretaget en vurdering af, om arter og naturtyper på udpegningsgrundlagene for de relevante Natura 2000-områder kan blive påvirket af udpegningen til urørt skov. Naturstyrelsen har med de supplerende oplysninger vurderet, om der kan ske en påvirkning af arter på habitatdirektivets bilag IV. (Se side 22-24 i Miljørapport inkl. supplerende oplysninger.) Vurderingen omhandler bilag IV-arter, som potentielt kan forekomme i de udpegede områder. Indledningsvist er det kendte udbredelsesområde for alle bilag IV-arter sammenholdt med de områder, der er udpeget til urørt skov. De arter, som vurderes at forekomme i de udpegede områder, er vurderet. Udbredelsesområdet for arterne samt beskrivelser af krav til levested og trusselsfaktorer er vurderet ud fra "Håndbog for bilag IV-arter del 1 og 2", samt oplysninger fra Den Danske Rødliste og udbredelseskort på arter.dk. De supplerende oplysninger ændrer ikke på den samlede konklusion i miljørapporten.

Derudover er der i planen for udpegning af urørt skov sket en præcisering i form af et afsnit om "Metode for teknisk gennemgang af arealer og opgørelse af det endelige areal udpeget til urørt skov". Af dette afsnit fremgår, hvordan Naturstyrelsen vurderer det samlede areal af urørt skov indenfor udpegningen. Arealet af urørt skov vil løbende blive teknisk gennemgået og lede til en præcisering af størrelsen på arealet med urørt skov. (Se side 35 i Miljørapport inkl. supplerende oplysninger.)

I miljørapportens afsnit 3.3 er tilføjet en beskrivelse af den supplerende høring og processen herfor. (Se side 13 i Miljørapport inkl. supplerende oplysninger.)

Der kom i alt 8 høringssvar ifm. den supplerende høring. Heraf var 8 afsendere myndigheder.

Følgende, der indsendte høringssvar, havde ingen bemærkninger til det supplerende materiale:

- Erhvervsstyrelsen
- Forsvarsministeriet Ejendomsstyrelsen
- Fødevarestyrelsen – Dyresundhed
- Sikkerhedsstyrelsen
- Trafikstyrelsen
- Justitsministeriet

Høringssvarene fra den supplerende høring er indarbejdet i nedenstående høringsnotat sammen med høringssvarene fra den oprindelige høring. Der skelnes i Naturstyrelsens kommentarer således ikke, om høringssvaret tilhører den oprindelige eller den supplerende høring.

5. Høringsnotat

Høringssvarene er i deres helhed (153 sider) offentliggjort på Høringsportalen.dk og på Naturstyrelsens hjemmeside. Nedenfor gives en tematisk gennemgang af høringssvarene med resumé af svarene og Naturstyrelsens kommentarer.

5.1 Udpegning

Generel udpegning

Flere hørings svar er positive angående udpegningerne.

Flere hørings svar er kritiske over, at der ikke er udpeget mere. Særligt lægges der vægt på, at Naturstyrelsen kunne have udpeget større sammenhængende arealer navnlig omkring Tvorup Klitplantage og skovene ved Oksbøl og Nymindegab.

Ét hørings svar anbefaler, at Naturstyrelsen har mere fokus på de lysåbne arealer.

Ét hørings svar nævner, at urørt skov burde laves på arealer uden allerede eksisterende skov.

Naturstyrelsens kommentarer:

Det er politisk besluttet, at der skal udlægges op til 75.000 ha med urørt skov i Danmark. I denne udpegningsrunde er udpeget tæt ved alt statskov ved Oksbøl, Nymindegab og Tvorup Klitplantage. Det har ikke været inden for rammerne af udpegningerne at inddrage større lysåbne arealer i selve udpegningerne, hvorfor der først og fremmest er udpeget eksisterende skovbevoksede arealer.

Ét hørings svar foreslår, at Naturstyrelsen fjerner Engelsholm Skov fra udpegningen, men til gengæld udpeger samme areal i Thy i forbindelse med udpegningen i Tvorup Klitplantage.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen ser et stort biodiversitetsmæssigt potentiale i at udpege Engelsholm Skov. Et tilsvarende skovareal i Tvorup Klitplantage kan ikke direkte sammenlignes, da begge lokaliteter vil kunne understøtte biodiversitet på forskellig vis.

Flere hørings svar gør indsigelse mod Naturstyrelsens planer om udpegning af urørt skov.

Naturstyrelsens kommentarer:

Den politiske ramme for Naturstyrelsens forvaltning er udlægning af op til ca. 70.000 ha urørt skov på de arealer, Naturstyrelsen forvalter. Naturstyrelsen har på den baggrund i denne udpegning, som i tidligere udpegninger, foretaget en vurdering af, hvor det biologiske potentiale er stort.

Tvorup Klitplantage

Ét hørings svar udtaler, at der allerede er 200 ha udpeget urørt skov i Tvorup Klitplantage, hvilket er rigeligt til at understøtte biodiversiteten.

Naturstyrelsens kommentarer:

Det anbefales fra flere forskere i biodiversitet, at det vil være positivt, at vælge større sammenhængende skovarealer ved udpegningen af mere urørt skov i Danmark. Derfor vil mere urørt skov i Tvorup Klitplantage forventes at medføre en gavnlig effekt på biodiversiteten.

5.2 Biodiversitet og rødlisten

Generel biodiversitet

Flere hørings svar bakker op om græsning som metode til at forbedre biodiversiteten.

Ét hørings svar bakker op om veteranisering som metode til at forbedre biodiversiteten.

Flere hørings svar nævner, at naturgenopretningsmetoderne for urørt skov vil have en negativ eller ingen effekt på biodiversiteten. Det nævnes at:

- Græsning som forvaltningsmetode skaber homogene plantesamfund med store indslag af dominerende arter.

- Skovgræsning angives ikke at have nogen positive effekter på biodiversiteten.
- Skoven som biotop altid vil være tæt og mørk.
- Græsning ikke kan holde skoven lysåben.
- Øget hydrologi vil påvirke tørre naturtyper negativt.

Ét høringssvar påpeger, at Miljøstyrelsen skriver i væsentlighedsvurderingen, at det øgede antal besøgende potentielt kan have negativ påvirkning af forstyrrelsesfølsomme arter. Der henstilles i høringssvaret derfor til at stoppe implementeringen af urørt skov.

Ét høringssvar anfører, at biodiversiteten ikke er trængt i de danske skove, men derimod på de lysåbne naturtyper. Derfor burde der ikke laves mere urørt skov.

Ét høringssvar nævner, at urørt skov burde udlægges som mosaik i naturnær skovdrift i stedet for i store sammenhængende arealer, da dette er bedre for biodiversiteten.

Ét høringssvar stiller spørgsmålstejn ved nødvendigheden af veteranisering af træer og argumenterer for, at vinden i Danmark er nok til at veteranisere.

Ét høringssvar mener, at befolkningstætheden i Danmark er for stor til, at det kan lade sig gøre at skabe fortidens selvforvaltende økosystemer.

Flere høringssvar giver udtryk for, at der ikke er nogen evidens for, at urørt skov gavner biodiversiteten.

Ét høringssvar forklarer, at biodiversiteten i forvejen er i fremgang, og urørt skov derfor er et ligegyldigt projekt.

Ét høringssvar siger, at det er unaturligt med store planteædende pattedyr i skovene.

Ét høringssvar mener, at skoven naturligt vil være tæt og mørk og klart adskilt fra den lysåbne natur.

Flere høringssvar nævner, at der på arealer med lysåben natur bør prioriteres at sikre naturlig græsning med udgangspunkt i forskernes anbefalinger – dvs. helårsgræsning med flere dyrearter uden fodring.

Naturstyrelsens kommentarer:

Formålet med naturgenopretningen i urørt skov er at understøtte biodiversiteten ved hjælp af genopretning af processer og strukturer, der naturligt er forekommende som formende elementer af økosystemerne. Biodiversitetsfremmende aktiviteter som beskrevet i de overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov i statens skove inkluderer bl.a. store planteæderes græsning, genopretning af naturlig hydrologi samt naturgenopretning ved hjælp af fældninger, veteranisering og skabelse af dødt ved i skoven. Alle biodiversitetsfremmende aktiviteter er valgt på baggrund af rapporten Anbefalinger vedrørende omstilling og forvaltning af skov til biodiversitetsformål (Møller m.fl., 2018).

Biodiversitetsfremmende aktiviteter, herunder f.eks. naturgenopretningsfældninger, vil være mere sandsynlig på arealer, der i høj grad er påvirket af tidligere skovdrift. Disse arealer kan karakteriseres ved f.eks. at mangle forskellighed i økologiske strukturer eller arter. Naturgenopretning er derfor i højere grad relevant ved bevoksninger af oversøiske arter og generelt ikke aktuelt i skov med høj biodiversitet, indikeret f.eks. gennem biodiversitetskortet, kortlægningerne af biodiversitetsmæssig værdifuld skov eller habitatnaturtyper efter skovlovens §§ 15 og 25. Retningslinjerne indeholder stor fleksibilitet til at justere indsatser efter udgangspunktet, inklusive forekomster af nuværende arter og naturtyper.

Forvaltningen af urørt skov vil ifølge de overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov i statens skove ske som en helhed, hvor der indgår skov og andre arealer, f.eks. lysåbne skovenge, partier med klit og hede osv. Derfor skal forvaltningen inkludere hele landskaber. Det betyder også, at urørt skov inkluderer alle gradienter af fugtighed, lysåbenhed, mikroklimaer mm. Urørt skov favoriserer derfor ikke bestemte typer af vegetationssammensætninger eller strukturer, men understøtter variationen af dem og sammenhængen mellem dem.

Rødlisten

Ét høringssvar anfører, at Naturstyrelsen har manipuleret med rødlisten.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen har ifm. udarbejdelsen af miljørapporten anvendt den danske rødliste som et værktøj til at identificere de relevante arter (s. 24 af miljørapporten), der findes på rødlisten og deres tilknyttede rødlistekategori. Der gøres opmærksom på, at det er Miljøstyrelsen, som er myndighed og ansvarlig for udarbejdelse af den danske rødliste.

5.3 Lovgivning

Generel lovgivning

Ét høringssvar påpeger, at der skal gives dispensation til etablering af skovgræsning, hvis det sker på mere end 10% af det enkelte fredskovspligtige areal. Det er ikke anført, om områderne kun omfatter de 10% af skovområdet, og der spørges derfor til, om det hænger sammen rent lovmæssigt.

Naturstyrelsens kommentarer:

En lang række af potentielle fremtidige planlagte aktiviteter vil kræve en eller flere former for tilladelser eller dispensationer efter lovgivningen. I de tilfælde er det en forudsætning for gennemførelse, at der kan opnås tilladelse f.eks. i forhold til skovloven. Først når den enkelte aktivitet er projekteret, vil der blive søgt de nødvendige tilladelser. Hvis det i denne fase viser sig, at en aktivitet ikke kan opnå tilladelse i, vil der blive taget stilling til, om projektet kan revideres eller bortfalder.

Miljøvurdering

Ét høringssvar påpeger, at miljøvurderingen er foretaget ud fra alle de 7.700 ha i udpegningen. Dette gør det svært at relatere til de konkrete arealer.

Ét høringssvar spørger ind til, hvor man kan se de VVM-screeninger, der ligger til grund for, at der ikke udarbejdes en VVM-redegørelse.

Ét høringssvar spørger til hvem, der har udført og tolket VVM-screeningerne.

Ét høringssvar stiller spørgsmål til, hvem der er ansvarlig for beslutningen om, at der ikke udføres VVM-redegørelser forud for etablering af urørt skov.

Ét høringssvar spørger til hvem, som er øverst ansvarlig for eventuelle konsekvenser af de manglende VVM-redegørelser.

Naturstyrelsens svar:

Planen for udpegningen af urørt skov fastlægger ikke rammer for fremtidige anlægstilladelser, jf. miljøvurderingslovens bilag 1 eller 2. Udpegningen er derfor som udgangspunkt ikke omfattet af miljøvurderingslovens regler om miljøvurdering af planer og projekter (VVM-screeninger).

Naturstyrelsen har imidlertid besluttet at udarbejde en miljørapport for planen for udpegningen af de ca. 7.700 ha urørt skov, som er fremlagt som en del af høringsmaterialet. Naturstyrelsen

har i miljørapporten belyst de miljøfaktorer, der blev udpeget i afgrænsningsrapporten. Som en del af miljørapporten er gennemført en væsentlighedsvurdering af påvirkningen på Natura 2000-områdernes udpegningsgrundlag og relevante arter. Naturstyrelsens væsentlighedsvurdering konkluderer, at udlægningen af urørt skov umiddelbart vil have en neutral til positiv påvirkning, og at forholdene for en række habitatnaturtyper og arter må forventes at blive direkte forbedret som følge af udpegningen.

Planen er overordnet, og miljøfaktorerne er derfor blevet vurderet på tilsvarende overordnet niveau i den tilhørende miljørapport.

De konkrete påvirkninger af eksisterende miljøfaktorer, naturværdier, vandforhold mv. vil blive yderligere beskrevet i de forvaltningsplaner, som skal udarbejdes for de enkelte områder. I forbindelse med udarbejdelse af forvaltningsplanerne vil der ligeledes blive udarbejdet væsentlighedsvurderinger for bl.a. at afklare, om planerne forventes at få en væsentlig indvirkning på Natura 2000-områder og bilag IV-arter, og derfor også skal screenes efter miljøvurderingsloven. Forvaltningsplanerne vil desuden blive sendt i offentlig høring.

Når planlægningen bliver udmøntet i konkrete projekter, skal der ligeledes ske en myndighedsbehandling, herunder bl.a. screening af de konkrete projekter efter miljøvurderingsloven (VVM-screening og/eller VVM-redegørelse). Det er Miljøstyrelsen, der er myndighed på behandling af sager efter miljøvurderingsloven på statslige projekter.

Ét høringssvar bemærker, at der i miljørapportens afsnit 4.5 henvises til en historisk version af indsatsbekendtgørelsen.

Naturstyrelsens svar:

Naturstyrelsen anvender den gældende indsatsbekendtgørelse.

Ét høringssvar gør opmærksom på, at der i vurderingen mangler at blive redegjort for hydrologiprojekters eventuelle påvirkning på nedstrøms liggende kystvande.

Naturstyrelsens svar:

Udpegningen af urørt skov vurderes ikke at påvirke nedstrøms liggende kystvande negativt. Udpegning til urørt skov vurderes til på sigt at kunne have en positiv påvirkning af mindre omfang på nedstrøms liggende kystvande som følge af potentiel reduceret udledning af næringsstoffer til vandløb, der fører til nedstrøms liggende recipienter, herunder kystvande.

Ét høringssvar bemærker, at hvis der i forbindelse med genskabelse af naturlig hydrologi skal graves eller tilføres materialer kræves en mere uddybende beskrivelse af, hvorfor dette ikke vurderes at medføre udledning af miljøfremmede eller forurenende stoffer.

Ét høringssvar påpeger, at der mangler en redegørelse for og vurdering af, om afviklingen af ikke-hjemmehørende arter kan påvirke forsurening i – og tilførsel af humusstoffer til – målsatte søer på en måde, der kan indebære direkte eller indirekte påvirkning af disse overfladevandforekomster, der medfører, at aktuel tilstand forringes, eller at fastlagte miljømål ikke kan opnås.

Ét høringssvar påpeger, at det fremgår, at afviklingen af ikke-hjemmehørende arter vil kunne frigive mindre mængder af nitrat, som vil blive ledt til nedstrøms liggende overfladevandområder via diffus afstrømning. I høringssvaret bemærkes det, at der i det fremsendte materiale vurderes, at dette ikke vil have en negativ påvirkning på de berørte overfladevandområder. Der mangler en tilstrækkelig mere konkret vurdering af størrelsen af den potentielle øgede frigivelse af nitrat.

Naturstyrelsens svar:

Da "Plan for udpegning af 7.700 ha urørt skov på statens arealer" er en overordnet plan, er miljøvurderingen ligeledes lavet på et overordnet niveau. Dette understøttes i vejledningen til

miljøvurderingsloven punkt 4.1.4:¹ "...at miljøvurderingen sker på det vidensniveau, som med rimelighed kan forlanges med hensyntagen til den aktuelle viden og gængse vurderingsmetoder og til, hvor detaljeret planen eller programmet er, hvad planen eller programmet indeholder, på hvilket trin i et beslutningsforløb planen eller programmet befinder sig..."

Naturstyrelsens vurderer, at omfanget og intensiteten af den udarbejdede miljøvurdering i sin helhed svarer til planens karakter, samt det trin i beslutningsforløbet planlægningen er i. I den overordnede plan for udpegning af urørt skov er aktiviteter endnu ikke planlagt eller projekteret i det enkelte område, og vurderingerne følger således det vidensniveau, der kan forlanges af den overordnede plan.

Dette fremgår også af flere afgørelser fra Planklagenævnet, der bl.a. har udtalt²:

"En miljørapport skal indeholde de oplysninger, som med rimelighed kan forlanges med hensyntagen til den aktuelle viden og gængse vurderingsmetoder og til, hvor detaljeret planen er, hvad planen indeholder, på hvilket trin i et beslutningsforløb planen befinder sig, og hvorvidt bestemte forhold vurderes bedre på et andet trin i det pågældende forløb, jf. miljøvurderingslovens § 12, stk. 2.

Kravene til omfanget og intensiteten af vurderingen afhænger således af planens karakter, på hvilket trin i beslutningsforløbet planen befinder sig, og om bestemte forhold vurderes bedre på et senere trin i det pågældende forløb, således at dobbeltvurderinger undgås. Hvis der er tale om en helt overordnet planlægning, har nævnet således i sin praksis givet udtryk for, at der efter omstændighederne må indrømmes den ansvarlige myndighed et vist råderum ved vurderingen af, hvilke oplysninger det vil være nødvendigt at indhente til brug for en miljørapport."

I "Miljørapport inkl. supplerende oplysninger" tages der udgangspunkt i planen for udpegningen af urørt skov, hvilket vil sige ophør af naturnær skovdrift og en efterfølgende naturgenopretningsperiode. De nævnte aktiviteter (eks. afdrift af oversøiske arter og genopretning af naturlig hydrologi) er en del af Naturstyrelsen værktøjskasse ifm. naturgenopretningen, og vil indgå i en senere mere detaljeret planlægning. De fremtidige godkendte forvaltningsplaner vil beskrive en detaljeret planlægning for arealerne og de dertil knyttede aktiviteter. I den efterfølgende implementering og projektering af de planlagte aktiviteter, vil effekten af en aktivitet også blive vurderet mere konkret, for eksempel i forhold til målsatte vandforekomster, søer, kystvande, havområder og/eller grundvand.

Afvikling af ikke-hjemmehørende arter, særligt nåletræer, kan potentielt medføre en midlertidig øget udvaskning af humus og andre forsurende stoffer til målsatte overfladevandforekomster. De ikke-hjemmehørende arter forsøges erstattet af hjemmehørende arter med en væsentligt større andel løvtræer, hvorfor forsureningen på sigt vurderes at blive mindre end før afviklingen af ikke-hjemmehørende træer. Afvikling af store områder med nåletræ kan ske gradvist over en periode på 25 år, hvorfor forringelse af målsatte overfladevandforekomster som følge af udvaskning af forsurende stoffer vurderes at kunne undgås. Ved projektering vil de konkrete lokaliteter vurderes og det sikres, at afviklingen af ikke hjemmehørende arter kan ske uden at forringe den aktuelle tilstand, eller negativ påvirkning af fastlagte miljømål.

¹Vejledning til miljøvurderingsloven punkt 4.1.4 <https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2024/9094>

² Se bl.a. afgørelse af 28. maj 2024 (sags.nr. 23/14591, 23/14599, 23/14601, 23/14609, 23/14612, 23/14616, 23/14617, 24/01547) <https://pkn.naevne-neshus.dk/afgoerelse/491b63ec-0d3b-40ac-b5a8-fcdeb6160562?highlight=overordnet%20plan%C3%A6gning>

EU's skovstrategi og biodiversitetsstrategi

Ét høringssvar mener, at urørt skov er en skovforringelse, der fremmer skovrydning i verden, og at det ikke er i overensstemmelse med EU's skovstrategi.

Ét høringssvar mener, at urørt skov er i modstrid med EU's biodiversitetsforordning.

Ét høringssvar understreger manglen på retlig beskyttelse af urørt skov bl.a. på baggrund af EU's biodiversitetsstrategi.

Naturstyrelsens kommentarer:

EU's skovstrategi ses som et vigtigt supplement til EU's biodiversitetsstrategi og kan bidrage væsentligt til at sikre en ambitiøs implementering af denne for de europæiske skove. Strategien identificerer et behov for styrket indsats for beskyttelse af skovenes biodiversitet.

I forbindelse med naturgenopretningen i den urørte skov hos Naturstyrelsen fjernes der oversøiske arter. Denne reduktion sker med en biodiversitetsmålsætning om at øge andelen af hjemmehørende træarter, eftersom der er langt flere organismer tilknyttet hjemmehørende træarter. Nogle af de skovede arealer vil udvikle sig til skovdække med hjemmehørende træarter, mens andre vil udvikles mere lysåbnet. Derved vil den urørte skov potentielt lede til en mindre reduktion af det samlede skovareal.

Derudover indgår der i de overordnede retningslinjer for forvaltning af de urørte skove en række indsatser, der omfatter mere græsning, naturlig hydrologi, dødt ved mm. – indsatser som understøtter forholdene for biodiversiteten.

Naturstyrelsen anser tiltaget med urørt skov som værende i overensstemmelse både med skovstrategien og den balancerede tilgang til skovforvaltning, den er udtryk for.

Der er ikke retlig beskyttelse af udpegningen af de urørte skove i form af lovgivning, og der har ikke været tradition for retlig beskyttelse af den valgte forvaltningsform på de statslige arealer, da det netop er statens arealer. De urørte skove er udpeget som opfølgning på politiske aftaler fra Naturpakken 2016, Aftalen om mere urørt skov fra 2020 samt Natur- og Biodiversitetspakken fra 2021. De dele af den urørte skov, der indgår i naturnationalparkerne, er reguleret af lov om naturnationalparker.

5.4 Friluftsliv og faciliteter

Etablering af hegn og græsning

Fleere høringssvar opfordrer til at begrænse hegning så vidt muligt i de udpegede skove.

Fleere høringssvar henstiller til, at der så vidt muligt undgås færreste, og hvis de er etablerede i forvejen, skal ryttervenlige låger, der kan åbnes fra hesteryg, placeres så langt væk som muligt. Ligeledes bør adgang for hestevogn tilgodeses, ved at lave brede låger, i indhegninger samt passager ved siden af bom eller kæde.

Fleere høringssvar påpeger, at hegning og græsning med store græssere vil have negativ effekt på mange forskellige brugere. Herunder hundeluffere, ryttere, løbere, gående og skovbørnehaver og andre børn. Det kommenteres, at de græssende dyr kan udgøre en fare for publikum og skabe utryghed. Navnlig er der stor bekymring for, at hegning og græsning med kvæg og især heste vil have en negativ effekt for ryttere, der færdes på arealerne.

Fleere høringssvar udviser bekymring for, at det kan blive en udfordring, for institutioner, hvor voksne har ansvar for andre menneskers børn, at tage ud i naturen, da der kan opstå farlige situationer i indhegninger med store græssere. Der udtrykkes bekymring for at disse grupper helt holder op med, at tage ud på de græssede arealer.

Ét høringssvar udtrykker bekymring for at udsatte dyr sulter og derfor bliver aggressive over for publikum.

Ét høringssvar foreslår rotationsgræsning, med flere mindre indhegninger, som middel til at undgå konflikt mellem brugere og store planteædende pattedyr.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen oplyser, at det ikke er overalt i de urørte skove, at der vil blive etableret indhegninger med græsning. Hegningerne vil variere i størrelse og tilpasses biodiversiteten og friluftslivet i det omfang, det er muligt. Naturstyrelsen vil i forbindelse med udarbejdelsen af den enkelte forvaltningsplan foretage en vurdering af, hvor der kan etableres nye skovgræsninger. I vurderingen indgår det biologiske potentiale, hensynet til friluftslivets muligheder, egnethed til skovgræsning, egnethed til at udsætte dyr og muligheden for at gennemføre det lovpligtige tilsyn med dyrene, hensynet til fortidsminder og landskabelige hensyn. I de skove, hvor græsning etableres, vil type og placering af hegn, græsningstryk og dyr blive valgt ud fra hensyn til det enkelte areals biodiversitet, dyrenes krav og der vil også blive taget hensyn til friluftslivet.

En endelig beslutning om, hvor, hvordan og med hvilket græsningsdyr osv. vil først ske efter borger- og brugerrådsmøder, dialog og høringsproces i forbindelse med udarbejdelse af de konkrete forvaltningsplaner for urørt skov.

Der vil stadig være fri mulighed for at bevæge sig i og gennem hegninger, da klaplåger eller lignende vil blive integreret i de valgte løsninger. Ligeledes vil adgangsrettighederne for offentligheden forblive de samme som i den naturnært drevne skov og på de øvrige statsejede arealer.

Naturstyrelsen er opmærksomme på, at ikke alle er trygge ved at færdes i områder, hvor der færdes store planteædende pattedyr bag hegn. Ved bemærkninger til konkrete stier vil det blive vurderet lokalt, om der foretages ændringer i forvaltningsplanen. Naturstyrelsen er endvidere i dialog med flere af brugergruppernes hovedorganisationer, herunder rytterorganisationer, som udtrykker bekymring for at færdes i indhegninger med fritlevende dyr. Naturstyrelsen arbejder derved sammen med brugergrupperne for at forbedre formidlingsindsatsen om hensigtsmæssig færdsel i indhegningerne.

Friluftaktiviteter og -faciliteter

Ét høringssvar opfordrer til, at Naturstyrelsen husker at prioritere den "rene" naturoplevelse, ved i områder at begrænse mængden af faciliteter. Særligt i områder med truede, sjældne eller følsomme arter bør mængden af faciliteter begrænses.

Ét høringssvar påpeger, at niveauet, mængden og kvaliteten af friluftsfaciliteter ikke må forringes. Sker der forringelse af faciliteter et sted, bør der kompenseres et andet sted.

Flere af høringssvarene udtrykker en bekymring for begrænsede adgangsforhold for friluftslivet i skovene i forbindelse med etablering af vådområder, væltede træer og græssende dyr.

Flere høringssvar gør opmærksom på, at friluftslivet ikke må begrænses, og de urørte skove har et dobbelt formål, hvor friluftsliv og biodiversitet sidestilles.

Ét høringssvar beskriver, at meget af friluftslivet vil blive presset ud af områder med græsning, øget hydrologi og mere dødt ved. Dette vil føre til et større pres på de resterende arealer.

Ét høringssvar bemærker, at det er vigtigt for orienteringssporten, at adgangsmulighederne ikke forringes. Herunder særligt den fri fladefærdsel.

Ét høringssvar kommenterer, at aktiviteterne i urørt skov, vil forringe fremkommeligheden og friluftslivet i sådan en grad, at folkesundheden vil forringes.

Naturstyrelsen svar:

Med tiden vil de nye udpegede urørte skove blive mere diverse og artsrige, både i forhold til arter og naturtyper og landskabelig variation. Friluftslivet i skovene vil blive styrket gennem muligheden for flere unikke naturoplevelser. Offentlighedens adgang til de urørte skove vil i henhold til naturbeskyttelsesloven være uændret. De overordnede retningslinjer for urørt skov fastlægger, at friluftslivets muligheder inddrages i overvejelserne i forbindelse med indsatsen for urørt skov.

Den rekreative infrastruktur som skovveje, stier, mountainbikespor og ridespor vil kunne forvaltes som hidtil, med løbende vedligehold, udvikling og tilpasning. Ligesom det fortsat er muligt at vedligeholde eksisterende friluftsfaciliteter og opføre nye. Hvis ændringer i stisystemer findes nødvendige, vil det blive håndteret i de individuelle forvaltningsplaner.

Endelig vil friluftaktiviteter, hvor der kræves tilladelse til opførelsen, blive vurderet efter gældende praksis. Ved udarbejdelsen af forvaltningsplaner for de enkelte urørte skove vil hensynet til friluftslivet indgå.

Som det også fremgår af de overordnede retningslinjer, følger udarbejdelsen af forvaltningsplanerne Naturstyrelsens proces for tilvejebringelse af planforslag, med heraf følgende lokal inddragelse samt offentlig høring. Lokal inddragelsen sker bl.a. gennem brugerråds- og borgermøder, og skal medvirke til at sikre en god balance mellem de forskellige hensyn.

Ansvar

Ét høringssvar anbefaler skiltning ved indhegningers adgange med græssende dyr, som oplyser om den reelle risiko, samt hvilke græssende dyr de besøgende kan møde. Derudover ønskes en præcisering af, hvem der bærer ansvaret ved uheld indenfor indhegningerne.

Naturstyrelsen svar:

Borgernes mulighed for færdsel i naturen fremgår af naturbeskyttelseslovens. Det vil sige, at borgerne har ret til at færdes overalt, hele året og hele døgnet på Naturstyrelsens arealer endvidere, at borgernes færdsel sker på eget ansvar. Naturstyrelsen arbejder aktivt på at vælge dyr, der ikke opsøger mennesker.

Der skiltes i begrænset omfang ved indgang til indhegnede naturområder med gode råd til færdsel i indhegninger med større græssende dyr, ligesom styrelsen har udgivet vejledninger og gode råd til en sikker færdsel i indhegninger m.fl. – se Naturstyrelsens hjemmeside ([Læs mere her](#)).

Risikotræer

Ét høringssvar opfordrer til, at træer i videst mulig udstrækning lades stå til naturligt henfald, ligesom der opfordres til, at risikotræer kun i yderste instans beskæres eller fældes.

Ét høringssvar opfordrer til, at fældning og fjernelse af træer af hensyn til sikkerhed og færdsel bør holdes på nuværende niveau.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen kan som hidtil fælde eller fjerne træer af hensyn til sikkerheden. Naturstyrelsen tilstræber at lade træer blive stående til naturligt forfald til gavn for biodiversiteten. Hvis Naturstyrelsen vurderer, at træer har karakter af risikotræ, kan styrelsen vælge at fælde eller fjerne træer, beskære eller andet af hensyn til brugernes sikkerhed.

5.5 Dyrevelfærd

Generel dyrevelfærd

Ét høringssvar gør opmærksom på, at der gælder en række EU-regler og nationale regler for dyresundhed (Registrering, overvågning, sygdomsbekæmpelse jf. dyresundhedsloven og lov om hold af dyr).

Flere høringssvar udtrykker foragt for hegning af store dyr med udsultning og vanrøgt til følge.

Flere høringssvar giver udtryk for bekymring, ift. om vanrøgt af dyr er en rimelig pris at betale for mere biodiversitet, og at Naturstyrelsen bevidst sulter dyrene på deres arealer.

Flere høringssvar udtaler, at indhegningerne, hvor dyr sættes ud, er for små, til at kunne understøtte dyrene med tilstrækkelig føde.

Ét høringssvar mener ikke at, Naturstyrelsen bør indhegne heste og kvæg i skove, da der ikke er føde nok til dem.

Ét høringssvar anbefaler at Naturstyrelsen inddrager folk med viden og erfaring indenfor dyrehold.

Flere høringssvar anbefaler blandt andet, at der vinterfodres, at der opsættes læskure, at heste får trimmet hove og at hingste og tyre begrænses på arealerne.

Naturstyrelsens kommentarer:

For de kommende urørte skove, hvor der i forbindelse med udarbejdelsen af den enkelte forvaltningsplan ønskes nye hegninger med græssende dyr, skal dyreholder overholde dyrevelfærdsloven. Det gælder også for Naturstyrelsen. Dyrene skal behandles forsvarligt og beskyttes bedst muligt mod smerte, lidelse, angst mv., og tilsynet med dyr skal foregå på individniveau. Det er kun i de kommende naturnationalparker, at Naturstyrelsen kan vælge at ansøge Fødevarestyrelsen om dispensation fra dyrevelfærdsloven til at føre tilsyn med dyr på bestandsniveau. Det er derfor ikke muligt at søge om dispensation fra dyrevelfærdsloven i urørt skov, der ikke samtidig er placeret inden for en naturnationalpark.

I områder, hvor der planlægges græsning i urørt skov, kan Naturstyrelsen vælge, om der skal græsses med egne dyr på arealerne, eller om Naturstyrelsen vil gøre brug af bortforpagtning, hvor dyrene så vil tilhøre en privat dyreholder. Græsningsperiodens længde (sæson-/helårsgræsning), valg af race/art, reproducerende dyr eller ej, antallet af dyr og græsningstryk vil først blive endeligt fastlagt i forbindelse med den nærmere projektering, hvor der bl.a. vil blive taget højde for arealets størrelse og sammensætning, fødegrundlag samt tilstedeværelse af læ, ly og tørt leje. Det er dyreholderen, der er ansvarlig ift. dyrevelfærdsloven og som har ansvaret for de indhegnede dyr og dermed også ansvaret for at føre et individuelt tilsyn med dyrene.

Ud fra et biodiversitetsmæssigt hensyn vil Naturstyrelsen have fokus på, at tilskuds fodring på statens værdifulde naturarealer begrænses mest muligt. Tilskuds fodring bør således kun forekomme, hvis det vurderes nødvendigt for at sikre god dyrevelfærd på arealerne. For arealer, hvor dyrene går ude hele året, kan tilskuds fodring være nødvendigt i f.eks. langvarige perioder med frost og sne, men også om sommeren med langvarig tørke kan tilskuds fodring være relevant. I de tilfælde, hvor Naturstyrelsen gør brug af helårsgræsning, vil Naturstyrelsen i samarbejde med den private dyreholder udarbejde en beredskabsplan, hvor det aftales med dyreholder hvilke tiltag og aktiviteter (f.eks. fjernelse af dyr eller tilskuds fodring), der skal igangsættes og i hvilken rækkefølge, hvis der måtte opstå en situation hvor føderessourcen bliver knap.

I processen med udvikling af konkrete forvaltningsplaner vil lokale og andre interessenter få mulighed for at komme med inputs til hvilke arealer, der giver bedst mening at hegne og afgræsse. En endelig beslutning om, hvor, hvordan og med hvilke græsningsdyr osv. vil først ske efter borger- og brugerrådsmøder, dialog og høringsproces.

Vildtet på Naturstyrelsens arealer

Ét høringssvar nævner, at vildtet bør have fri bevægelighed. Der er en bekymring for at opsætning af hegn vil begrænse vildtets frie bevægelighed.

Ét høringssvar spørger ind til, hvilke konsekvenser indhegning af naturområder vil få på det frie vildt.

Ét høringssvar udtrykker bekymring for at hjorte med opsats kan sætte sig fast i store hegn.

Naturstyrelsens kommentarer:

I forhold til hegning vil Naturstyrelsen i langt overvejende grad kunne nøjes med at opsætte lave hegn med en eller to glatte og strømførende tråde, hvilket er tilstrækkeligt til at holde kvæg og heste inde, men som f.eks. hjortevildt i området frit kan passere. Høje hegn, som vanskeligt passerer af hjortevildt, forventes ikke at skulle opføres på arealerne i denne udpegning af urørt skov.

5.6 Fældning og skovdrift

Fældning

Flere høringssvar er uforstående og utilfredse med, at der fældes træ i store mængder eller ryddes skov ved overgang til urørt skov. Ét høringssvar sætter navnlig spørgsmålstejn, ved fældning af arter, som ikke er invasive.

Ét høringssvar anbefaler, at Naturstyrelsen afholder sig fra at benytte fældningsgrader over 70%. Dette for at kunne styre og udskygge uønsket opvækst af problematiske arter i bevoksningerne.

Ét høringssvar udtrykker, at den lange naturgenopretningsperiode på 25 år, der lægges op til i klitplantagerne ved Tvorup og Skovene ved Oksbøl og Nymindegab bør erstattes med en kort genopretningsperiode på 6 år. Dette begrundes med, at disse områder naturligt ville bestå af en højere andel lysåben natur, hvorfor bevaring af skovklimaet er unødvendigt.

Ét høringssvar udviser bekymring for, at levesteder for faunaen går tabt, når dele af skoven ryddes.

Ét høringssvar er bekymret for påvirkningen af arter knyttet til nåletræer, i forbindelse med rydning og stærk fældning af disse træer.

Ét høringssvar udtrykker bekymring for, at renafdrifter tæt på kysten vil medføre sandflugt, der ikke kan styres.

Ét høringssvar kommenterer, at de store mængder træ, der lægges op til at fælde, skyldes ønske om fortjeneste.

Naturstyrelsens kommentarer:

I skove, der udpeges til urørt skov, kan der ske naturgenopretning i form af fældning af træer i en periode. Fældningsgraden og perioden med fældning fastsættes i forvaltningsplanen for den konkrete skov ud fra de overordnede retningslinjer og vurdering af de naturgivne forhold, friluftsmæssige forhold og skovens sammensætning.

Som udgangspunkt forvaltes der ikke for enkeltarter eller bestande i de urørte skove. For at tilgodese særlige økologiske behov kan der efter en konkret vurdering planlægges for en mere aktiv bevarelse og forbedring af de levesteder og forhold, som evt. sjældne og/eller truede arter har brug for.

Det forventes, at urørt skov vil understøtte biodiversiteten i større omfang end naturnær skovdrift. Der vil hurtigere etableres mere dødt ved, der vil opstå levesteder for sjældne og truede arter, og etablering af naturlig hydrologi og skovgræsning vil også bidrage til, at de naturlige processer skaber nye strukturer i den urørt skov. Alt dette vil gavnebåde sjældne og truede arter

Det er ikke alt nåletræ, der udtages i naturgenopretningsperioden. Der vil fortsat være betydelige arealer med eksempelvis rødgran og skovfyr tilbage. Arealet med oversøiske træarter, som eksempelvis sitkagran og contortafyr, vil blive reduceret betydeligt.

Naturstyrelsens forvaltning af arealer udlagt til urørt skov er fortsat underlagt naturbeskyttelsesloven, herunder regler angående sandflugtbekæmpelse. Lovens beføjelser skal tillige anvendes med sigte på at bekæmpe sandflugt, jf. § 2.

Fældning, udtag og salg af ikke hjemmehørende arter sker for at lave mere plads til hjemmehørende arter. Hjemmehørende arter af træer og buske har generelt en større biodiversitet knyttet til sig. Som udgangspunkt efterlades hjemmehørende arter i skoven. Fældning sker på baggrund af, hvad der forventes at understøtte biodiversiteten mest muligt. Naturstyrelsen har intet provenukrav på den naturgenopretningsfældning, der finder sted i naturgenopretningsperioden og overgangen til urørt skov.

Træindustri

Flere høringssvar påpeger, at planerne om urørt skov vil medføre leveringsproblemer af tømmer, til den danske møbelindustri, byggebranche og samfund.

Naturstyrelsens kommentarer:

Udpegning af Naturstyrelsens skovarealer til urørt skov er politisk besluttet iht. den seneste aftale om urørt skov i Natur- og Biodiversitetspakken fra 2021.

Imens skovdriften udfases på en del af Naturstyrelsens arealer, er der fortsat ca. 45.000 ha, som forvaltes efter principper for naturnær skovdrift. Ligeledes rejses der i disse år ca. 200-300 ha nye skov hvert år på Naturstyrelsens arealer, som forvaltes med naturnær skovdrift. Dette er en skovdrift, der understøtter skovens naturlige biologiske mekanismer og tager særlige hensyn til biodiversiteten, f.eks. igennem større variation i træarter og beskyttelse af særligt biologisk værdifulde træer.

Naturnær skovdrift

Ét høringssvar siger, at det vil tage meget lang tid at genoprette den naturnære skovdrift, når først virkemidlerne for urørt skov er implementeret.

Ét høringssvar giver udtryk for, at skovdrift er en del af vores kulturarv, og at planerne om urørt skov, vil ødelægge denne kulturarv.

Naturstyrelsens kommentarer:

Det er en politisk beslutning, at kommerciel skovdrift ophører i de urørte statsskove. De arealer, der ikke er udpeget som urørt skov, vil fortsat forvaltes med naturnær skovdrift.

At konvertere den urørte skov tilbage til naturnær skovdrift eller for den sag skyld fastholde en kulturhistorisk forvaltningsform, er ikke en overvejelse Naturstyrelsen har gjort sig, da det er politisk besluttet, at der nu skal arbejdes med urørt skov på en del af statens arealer.

5.7 Klima

Generelt om klima

Flere høringssvar, der omhandler klima, påpeger og udtrykker bekymring for, at urørt skov vil have en skadelig effekt på klimaet.

Flere høringssvar undrer sig over, at Naturstyrelsen vil fælde/veteranisere sunde træer, der er vigtige ift. at optage og lagre CO₂.

Flere høringssvar undrer sig over, hvordan urørt skov harmonerer med at nedbringe af CO₂-udledning.

Flere høringssvar mener, at urørt skov optager og lagrer mindre CO₂ end skov drevet med naturnær skovdrift, ligesom det påpeges, at urørt skov ikke vil bidrage til den substitutionseffekt tømmer kan have, hvis det erstatter andre, mere energitunge, materialer.

Ét høringssvar siger, at urørt skov udleder CO₂.

Flere høringssvar udtrykker, at mindre produktion af tømmer i Danmark vil føre til større import heraf. Der er bekymring for, at dette er dårligt for klimaet.

Ét høringssvar udtrykker bekymring for, at den øgede hydrologi, vil medføre større udledning af metangas, som er en meget stærkere drivhusgas end CO₂.

Naturstyrelsens kommentarer:

Udlægning af urørt skov skal ikke ses som et klimatiltag men et biodiversitetstiltag. Hovedformålet er at sikre og udvikle biodiversiteten, så dyr og planter får bedre levevilkår, ikke mindst de truede og sårbare arter.

Københavns Universitet har udarbejdet en rapport, der belyser [Klimaeffekter ved genopretning af naturlig hydrologi i skove](#). Litteraturstudiet, der ligger til grund for rapporten, viser overordnet, at vådlægning af organiske jorde i skov signifikant reducerer udledningen af drivhusgasser (omregnet til CO₂-ækvivalenter) fra disse, og at vådlægning derfor er en gevinst for klimaet vurderet ud fra effekt på jordbunden. Rapporten handler dog alene på effekten i jordbunden og kan derfor ikke stå alene ift. skovøkosystemets samlede drivhusgasbudget.

Desuden henvises til Miljørapportens afsnit 5.4, hvor der redegøres nærmere for den forventede klimaeffekt ved udlægning af urørt skov.

Ét høringssvar anerkender, at klimamæssige effekter af urørt skov er vanskelige at beregne, grundet mange variable er i spil, og finder det derfor fornuftigt at Naturstyrelsen understrejer at udregningerne er behæftet med stor usikkerhed. Derudover fremsættes der et forslag om at ændre den sidste sætning på side 10 (Miljørapporten inkl. Supplerende oplysninger) fra "Samlet set viser klimafremskrivningen dog, at der for alle tre scenarier, herunder i urørt skov, er et fortsat optag af CO₂ frem mod 2100." til "Samlet set viser klimafremskrivningen for skovene, herunder urørt skov, et fortsat optag af CO₂ frem mod 2047".

Naturstyrelsens kommentarer:

Referencen til CO₂ optaget frem mod 2100 og konklusionen omkring et fortsat optag til 2100 i den urørte skov, er taget fra følgende rapport: Johannsen, V.K., Nord-Larsen, T. & Bentsen,

N.S. (2022). *Opdatering af skovfremskrivning: Forventet drivhus-gasregnskab for de danske skove 2020-2050. IGN Rapport, februar 2022. Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet, Frederiksberg. 99 s. ill.*

Denne videnskabelige rapport er udarbejdet af Københavns Universitet for Klima, Energi og Forsyningsministeriet, Energistyrelsen i 2022, og fokuserer på fremskrivning af CO₂-optag og drivhusgasudledning fra danske skove samt høstede træprodukter og forholder sig flere steder direkte til Naturstyrelsens arealer og udlægningen af urørt skov (i rapporten refereret som en del af "omlægning af skovarealer til naturreservater"), og benyttes direkte i Naturstyrelsens miljøvurdering af luft og klimatiske faktorer. Naturstyrelsen har derfor ikke ændret det anvendte årstal i Miljørapporten.

Siden Miljørapportens udarbejdelse er der offentliggjort en nyere version af skov og klimafremskrivningerne fra april 2024, hvor fremskrivningerne går til 2047: https://static-curis.ku.dk/portal/files/392914977/Forest_carbon_pool_projections_2024_web.pdf. Naturstyrelsen vil fremadrettet og hvor det er relevant benytte den nyere rapport.

5.8 Offentlig inddragelse

Generel inddragelse

Flere hørings svar opfordrer Naturstyrelsen til at inddrage og inkludere lokale brugere, foreninger, kommuner mv. i den videre proces for urørt skov, fremtidig forvaltning og justeringer ift. udpegningerne.

Flere hørings svar peger på, at afsender forventer at blive inddraget i den videre planlægning og udarbejdelse af forvaltningsplaner.

Flere høringspartier stiller materiale eller sparring til rådighed til det videre arbejde.

Ét hørings svar nævner, at mange borgere ikke er oplyste om hvilke konsekvenser, naturgenopretningsfælden vil få.

Ét hørings svar mener, at der er et stort behov for at formidle alle fordelene og mulighederne, ved en større og vildere natur, til den brede befolkning.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen ønsker at inddrage relevante borgere og brugergrupper i udarbejdelsen af forvaltningsplanerne. I forbindelse med Naturstyrelsens proces for tilvejebringelse af planforslag medfølger lokal inddragelse samt en offentlig høring. Lokal inddragelse vil ske gennem bruger-råds- og borgermøder og skal sikre, at der tages hensyn til de forskellige interesser, der er i skovene. Desuden vil Naturstyrelsen målrette sin formidlingsindsats nationalt og lokalt på at fortælle om urørt skov de kommende år. Naturstyrelsen ser frem til at få lokal viden m.v. fra borgere, når arbejdet med forvaltningsplanerne ska gennemføres.

Høringsmaterialet:

Flere hørings svar nævner, at det digitale kort ikke viser de konkrete foreslåede arealer, hvilket er ærgerligt og uforståeligt. Naturstyrelsen opfordres til, at lægge et letlæseligt kortlag ud på hjemmesiden med den præcise afgrænsning af de arealer, der indgår i udpegningen, så det er nemmere at forholde sig til.

Naturstyrelsens kommentarer:

I den digitale kortløsning vises de hele skove i deres fulde udbredelse inklusiv veje, søer, parkeringspladser og store lysåbne arealer m.m. I forbindelse med udpegningen af urørt skov har

Naturstyrelsen valgt at tage de hele skove med i høringen, da alle skovbevoksede arealer inden for den enkelte skov tæller med som urørt skov. Eksempelvis vil veje, store lysåbne arealer m.m. blive taget ud, af det areal, der tæller med som urørt skov. Dette gøres ved en nærmere teknisk gennemgang af arealet og opsummering af den del af den fulde geografiske afgrænsning, der lever op til definitionen af urørt skov, men ændrer ikke ved at al skov inden for udpegningen nu og i fremtiden vil være urørt.

Naturstyrelsen forventer på sigt at have detaljerede kort over de enkelte endelige udpegninger således, at det vil være nemmere at se hvilke arealer, der er udlagtsom urørt skov.

Bemærkning til høringsproces

Flere høringssvar udtaler, at høringen kun er en formalitet, og at den i realiteten ikke ændrer noget.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen har i forbindelse med udarbejdelsen af denne sammenfattende redegørelse gennemgået alle høringssvar og noteret ønsker til justeringer ifm. udarbejdelsen af de fremtidige forvaltningsplaner. Disse er alle taget i betragtning ved afslutningen af høringen, hvor de specifikke arealer er blevet endeligt teknisk fastlagt som urørt skov.

Om hvorvidt høringssvarene har ført til ændringer henvises til afsnittet "6. Høringens indflydelse på afgørelsen" længere nede i dokumentet.

Naturstyrelsen er klar over, at alle høringssvar og ønsker ikke kan imødekommes. Det skal her understreges, at høringen drejer sig om udpegnings af arealer til urørt skov på de konkrete arealer nævnt i høringmaterialet. Høringen handler ikke om hvorvidt, der grundlæggende skal, eller ikke skal, være urørt skov på statens arealer. Spørgsmålet om konkrete forvaltningsaktiviteter for den urørte skov er ej heller i høring, men vil blive sendt i høring i forbindelse med udarbejdelsen af de enkelte forvaltningsplaner.

5.9 Øvrige

Biavl

Ét høringssvar mener, at Naturstyrelsen vil forbyde biavl i de urørte skove, hvilket høringssparten er utilfreds med.

Naturstyrelsens kommentarer:

Biavl kan fortsætte som hidtil i områder udlagt til urørt skov jf. retningslinjerne. Antallet af bistader eller studepladser må ikke øges på styrelsens arealer, og der må ikke laves aftale om nye studepladser, jf. Naturstyrelsens retningslinjer for bistader.

Brand

Ét høringssvar udtrykker bekymring for at risikoen for skovbrande bliver større i urørt skov, særligt som følge af øget mængde dødt ved. Der er bekymring for, at der ikke tages foranstaltninger for at afværge skovbrande i de urørte skove.

Naturstyrelsens kommentarer:

Af de overordnede retningslinjer for forvaltning af urørte skove fremgår det, at forebyggelse og bekæmpelse af skovbrand kan ske uden restriktioner. Der kan således fortsat etableres og vedligeholdes brandbælter, branddamme mv. i de konkrete skove.

I de udpegede urørte skove fjernes ikke-hjemmehørende træarter, der typisk er arter af nåletræ, for at skabe plads til hjemmehørende arter af løvtræ. Risikoen for skovbrande er størst i nåletræsplantager, og omlægningen til urørt skov med dominans af løvtræ vil derfor på sigt være med til at reducere risikoen for skovbrande.

I forvaltningsplanerne for urørt skov indarbejdes de nødvendige indsatser for at sikre og øge udviklingen af naturværdier samtidig med, at der laves tiltag for at reducere risikoen for skovbrande mv. Blandt andet genskabes mere naturlig hydrologi i urørt skov, hvilket bidrager til at mindske risikoen for skovbrande.

For at imødekomme friluftslivet har Naturstyrelsen indrettet lejrpladser, hvor der forsvarligt må tændes bål. Der tages højde for placeringen af denne type friluftsfaciliteter i planlægningen, så disse faciliteter ikke placeres i områder med potentiel stor brandfare.

Særligt i bevoksninger med rødgran vil der i en periode være en øget risiko for skovbrand som følge af udlægning til urørt skov, da mængden af tørt dødt ved stiger i takt med, at træerne dør. Naturstyrelsen vil derfor i en årrække være særligt opmærksom på, at bevoksninger med et stort indhold af tørt dødt ved forvaltes med henblik på at undgå skovbrande, og sikre at eventuelle skovbrande kan håndteres i praksis.

I lyset af ovenstående er det Naturstyrelsens samlede vurdering, at udlæg af urørt skov ikke udgør en forøget risiko for store skovbrande.

Forsvarsministeriet – Ejendomsstyrelsen

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse har i deres høringssvar angivet en række opmærksomhedspunkter.

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse bemærker, at forvaltningen af urørt skov på Naturstyrelsens tilstødende arealer ikke må påvirke forsvarets arealer negativt og derved forringe forsvarets øvelseskulisser. Hertil påpeger Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse særligt, angreb fra skadevoldende insekter, der kan sprede sig til forsvarets arealer, påvirkning fra hydrologi-aktiviteter samt vindeksponering og sandflugt som følge af større afdrifter.

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse gør også opmærksom på, at forsvarets brug af Naturstyrelsens arealer som øvelsesterræn ikke må forringes. Her er forsvaret særligt opmærksomme på øget hydrologi, hegning og græsning, som kan besværliggøre Forsvarets brug af arealerne.

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse bemærker, at Forsvarets øvelsesaktiviteter kan have negativ påvirkning på de større græssende dyr.

Naturstyrelsens kommentarer:

Der vil ikke være ændringer i forsvarets adgang og benyttelse af Naturstyrelsens arealer, som følge af udpegning til urørt skov. Forsvaret vil som hidtil have mulighed for at udføre militærøvelser, uddannelse og træning i skove, som er udpeget til urørt skov. Derudover vil der også fortsat kunne installeres militære funktioner samt vedligeholdes eksisterende faciliteter.

Udarbejdelsen af konkrete planer for de berørte skove samt den efterfølgende projektering af konkrete projekter, vil ske under hensyntagen til og inddragelse af eksisterende brugere, naboer og øvrige interessenter, herunder Forsvaret. Naturstyrelsen vil som hidtil også medtage dyrevelfærd i overvejelserne ved nye hegninger.

Fortidsminder

Ét høringssvar mener, at træer på den sandede jord i Vestjylland bør lades stå, for at beskytte fortidsminder mod sandflugt.

Naturstyrelsens kommentarer:

Som det nævnes i de overordnede retningslinjer, er fortidsminder i skove, der udpeges til urørt skov, beskyttet af lovens regler som hidtil. Deres tilstand må ikke ændres, og plejeplichten kan

ikke tilsidesættes. De overordnede retningslinjer for urørt skov sikrer, at nødvendige tiltag løbende kan iværksættes for at forebygge skader på fortidsminder.

For at sikre fortidsmindeinteresserne ved udlæg til urørt skov vil Naturstyrelsen sørge for løbende overvågning. Overvågningen skal sikre, at skader på fortidsminder erkendes og håndteres så tidligt, at der ikke opstår uoprettelig skade på eksisterende fortidsminder.

Forvaltningsplaner

Ét høringssvar opfordrer til, at de kommende forvaltningsplaner er tidsbegrænsede og revideres senest hvert femte år.

Flere høringssvar kommer med forslag til tiltag, der bør indarbejdes i mulige fremtidige forvaltningsplaner.

Ét høringssvar anbefaler, at arealerne i Rise Skov bliver græsset af heste og kvæg i naturlige bestandstætheder.

Ét høringssvar anbefaler, at den mulige kommende naturgenopretning i Tvorup Klitplantage følger forslag og principper fremlagt i rapporten "Sammenhængende natur og naturlige dynamikker i Nationalpark Thy" af Nabe-Nielsen, L.I. (2022)".

Ét høringssvar foreslår, at Vangså Klithede og Ålvand Klithede sammenbindes ved at lave korridor af klithede og lysåben skov i Tvorup Klitplantage.

Ét høringssvar foreslår, at der udføres forsøg, for at undersøge hvilke store planteædende pattedyr, som er mest effektive til at begrænse nåletræsopvækst i Tvorup Klitplantage.

Ét høringssvar opfordrer til, at Naturstyrelsen i Tvorup Klitplantage genopretter den naturlige hydrologi så meget som muligt.

Naturstyrelsens kommentarer:

Forvaltningsplanerne for urørt skov har en gyldighedsperiode på 15 år fra godkendelse. Planerne justeres hvert femte eller sjette år. Naturgenopretningsperioden, i hvilken der kan fældes og udtages træ, er for en del af planerne 25 år og strækker sig derfor ud over planperioden. Dette skyldes hensynet til gradvist at kunne afdrive store mængder nåletræ, uden at skovklimaet forsvinder.

Naturstyrelsen ser positivt på interessen for at byde ind med forslag til kommende forvaltningsplaner. Forslagene vil blive viderebragt ifm. udarbejdelsen af forvaltningsplanen for de pågældende områder, så de kan tages med i overvejelserne for udarbejdelsen af forvaltningsplanerne.

Hydrologi

Ét høringssvar gør opmærksom på, at etablering af mere naturlig hydrologi kan påvirke naboer og infrastruktur negativt.

Naturstyrelsens kommentarer:

I de udpegede urørte skove er aktiv genopretning af naturlig hydrologi, og de deraf opståede fluktuationer i vandstanden hen over året et af de vigtigste virkemidler til at skabe variation og dynamik. Eksisterende grøfter vedligeholdes som udgangspunkt ikke. Det skal dog sikres, at Naturstyrelsen kan bortlede vand fra nabolodsejere, så disse ikke påvirkes af vandstuvning. Ligeledes må offentlige veje, jernbaner og andre tekniske anlæg, som går gennem Naturstyrelsens arealer, ikke påvirkes negativt af de hydrologiske forhold.

Overvågning og monitorering

Ét høringssvar ønsker, at der udarbejdes en baseline og overvågning for naturindholdet på arealer til urørt skov.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen medvirker til at muliggøre indsamling af overvågningsdata om urørt skov. Med støtte fra Aage V. Jensens Naturfond er der gennemført kortlægning af udgangspunktet for biodiversitet før urørt skov i 20 skove, der tidligere er udpeget og udvalgt ud fra et ønske om en repræsentativ fordeling imellem de urørte skove. Kortlægningen inkluderer vegetation, strukturer, abiotiske faktorer samt udvalgte artsgrupper med særlig fokus på sårbare og truede arter. Denne baseline-kortlægning muliggør at følge udviklingen for de pågældende arealer ved at gentage dataindsamlingen i fremtiden.

Ådsler

Ét høringssvar gør opmærksom på, at det ikke er lovligt, at lade ådsler ligge frit på arealerne. Der udtrykkes bekymring om hvorvidt døde dyr, kan lokaliseres på arealerne. Ligeledes kommenteres det, at der ikke kan gives dispensation til ådselpladser i områder med drikkevandsindvinding.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen skal også i de urørte skove overholde gældende lovgivning, herunder regler for håndtering af evt. døde dyr på arealerne.

6. Høringens indflydelse på afgørelsen

Der er foretaget en enkelt ændring i den ydre geografiske afgrænsning af udpegningen ifm. høringen. Ændringen skyldes, at Forsvarets Ejendomsstyrelse lejer en del af Naturstyrelsens areal i Oksbølområdet og forventer øget aktivitet i området. Der er derfor fratrukket ca. 30 ha af den geografiske afgrænsning.

Udover den ovenstående ændring i den geografiske afgrænsning og gennemgang af høringssvar, er der som beskrevet i Miljørapporten foretaget en nærmere teknisk gennemgang af de eksakte arealer med skov indenfor den geografiske afgrænsning. Alle arealer indenfor den geografiske afgrænsning, der lever op til definitionen af skov, er identificeret og det samlede areal summerer til ca. 8.200 ha. Herved er de ca. 7.700 ha oprindeligt kommunikeret opjusteret til ca. 8.200 ha udpeget som urørt skov ifm. denne høring.

På baggrund af miljørapporten, de indkomne høringssvar ifm. den oprindelige og supplerende høring, konkluderes det, at udpegningen af ca. 8.200 ha ny urørt skov, der udlægges som følge af aftale af Natur- og Biodiversitetspakken om udlæg af urørt skov i statens skove' fortsat ikke vil medføre en væsentlig negativ påvirkning på miljøet.

7. Alternativer

Der er ikke i forbindelse med planlægningen opstillet alternativer, hvorved kun 0-alternativet er belyst. 0-alternativet: hvis forslaget ikke vedtages. For alle miljøfaktorer i miljøvurdering gjaldt det, at 0-alternativet ville påvirke faktoren neutralt eller negativt.

8. Overvågning

Naturstyrelsen foretager en løbende overvågning af arealer med § 3-beskyttede naturtyper efter naturbeskyttelsesloven og af Natura 2000-områder gennem overvågningsprogrammerne NOVANA og DEVANO.

Derudover har Naturstyrelsen gennemført en såkaldt baseline, der skal give et overblik over, hvad status for biodiversiteten er her og nu i 20 af de tidligere udpegede områder med urørt skov. Herudover gennemføres overvågning af naturens udvikling i de 15 kommende nationalparker.

Forvaltning og drift af fortidsminder i de udpegede urørte skove, skal følge de "Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov – i statens skove". Samtidig følger al forvaltning og drift af fortidsminder på Naturstyrelsens arealer, herunder også alle fortidsminder i urørt skov, "Naturstyrelsens politik for fortidsmindeområdet, 2014". Af fortidsmindepolitikken fremgår, at der skal ske en tilstrækkelig overvågning/drift, der sikrer, at fortidsminder ikke beskadiges samt at de løbende plejes i nødvendigt omfang.

9. Bilag

Bilag 1A – Miljørapport inkl. Supplerende oplysninger

Bilag 1B - Klagevejledning

Sammenfattende redegørelse

Udpegning af ca. 8.200 ha urørt skov på Naturstyrelsens arealer
29. september 2024

Naturstyrelsen
Gjøddinggård, Førstballevej 2
7183 Randbøl

www.nst.dk